

Veli-Pekka Viljanen

HE 131/2025 vp laiksi alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan perustuslakivaliokunta 25.11.2025

Perustuslakivaliokunnan minulle esittämässä lausuntopyynnössä viitataan siihen, että esityksessä ehdotettavan rajat ylittävän etämyyntiä koskevan sääntelyn perusteella ulkomaiset toimijat voisivat etämyydä Suomeen kaikkia alkoholijuomia, mukaan lukien Alkon yksinoikeuteen kuuluvia alkoholijuomia. Kotimaan luvanvaraisessa vähittäismyynnissä olisi sen sijaan mahdollista myydä toimituksella käymisteitse valmistettuja enintään 8 prosentin vahvuisia alkoholijuomia ja muulla tavoin valmistettuja enintään 5,5 prosentin vahvuisia alkoholijuomia. Valiokunta on pyytänyt minua arvioimaan sääntelyä etämyyntiä ja alkoholijuomien toimitusta kotimaassa harjoittavien elinkeinonharjoittajien yhdenvertaisuuden kannalta.

Olen rajoittanut lausunnossani tarkastelun koskemaan yksinomaan valiokunnan lausuntopyynnössä esitettyä kysymystä.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (ks. esim. PeVL 11/2025 vp, kappale 7).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, etteivät henkilöihin kohdistuvat erottelut saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 11/2025 vp, kappale 8). Olennaista on myös, ettei yhdenvertaisuussäännös edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia (HE 309/1993 vp, s. 42-43).

Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkielto- säännös, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Ymmärtääkseni lausuntopyynnössä tarkoitettussa tilanteessa rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavien toimijoiden ja alkoholijuomien kotimaista vähittäismyyntiä harjoittavien toimijoiden erilainen kohtelu ei johdu perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettusta henkilöön liittyvästä syystä. Sen vuoksi asetelmaa tuleekin arvioida nimenomaan perustuslain 6 §:n 1 momentin yleisen yhdenvertaisuussäännöksen pohjalta.

Alkoholilain 3 §:n määritelmäsäännöksessä *alkoholijuoman vähittäismyyntillä* tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa siten, että alkoholijuoma luovutetaan kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle (3 § 1 mom. 11 k.). *Alkoholijuoman rajat ylittävällä etämyyntillä* puolestaan tarkoitetaan myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa, on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen (3 § 1 mom. 19 k.).

Ehdotetun alkoholilain 17 b §:n mukaan yli 2,8 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti olisi sallittua. Alkoholijuomien vähittäismyynti olisi 17 §:n mukaan sen sijaan luvanvaraista ja rajoittuisi käymisteitse valmistuttuihin enintään 8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin ja muulla tavoin valmistettuihin enintään 5,5 prosenttia sisältäviin alkoholijuomiin. Ehdotetun muutoksen jälkeen alkoholin vähittäismyynti säilyisi edelleen vahvasti säänneltynä ja rajoitettuna ja perustuisi myös jatkossa vahvempien alkoholijuomien osalta Alkon vähittäismyyntimonopoliin.

Ehdotettua alkoholilain muutosta voidaan tältä osin luonnehtia alkoholin etämyynnin sallimista edellyttävien EU-oikeudellisten näkökohtien (ks. HE, s. 26 ss.) ja alkoholin vähittäismyyntin vahvalle kontrolloinnille perustuvien, kotimaisten alkoholipoliittisten näkökohtien yhteensovittamiselle. Alkoholin vähittäismyyntin osalta Suomen lainsäädäntö on perinteisesti rakentunut Alkon monopoliaseman varaan, jota on lievennetty asteittain,

kuitenkin varsin rajoitetusti. Kotimaiset toimijat ovat voineet toimintaansa suunnitellaan ottaa huomioon sääntelyn tällaiset lähtökohdat. Valittua alkoholipoliittista linjaa voidaan perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta erityisesti perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetyllä julkisen vallan velvollisuudella edistää väestön terveyttä.

Huolimatta siitä, että ehdotettu rajat ylittävän etämyynnin sallimista koskeva sääntely merkitsisi sitä, että etämyynnin kattamien alkoholijuomien ala olisi merkittävästi kotimaisen luvanvaraisen vähittäismyyntin alaa laajempi, en katso ulkomaisten etämyyntiä harjoittavien toimijoiden ja kotimaisten luvanvaraista alkoholin vähittäismyyntiä harjoittavien toimijoiden välille muodostuvan valtiosääntöoikeudellisesti merkittävää yhdenvertaisuusongelmaa.

Tämä johtuu ensiksikin siitä, että rajat ylittävä alkoholijuomien etämyynti ja alkoholijuomien vähittäismyynti on laissa selkeästi erotettu käsitteellisesti toisistaan. Kummankin käsitteen alaan kuuluvaa toimintaa arvioidaan sinänsä yhtäläisten, syrjimättömien perusteiden mukaan. Perustuslaki ei aseta esteitä säännellä voimakkaastikin alkoholijuomien vähittäismyyntiä, mille on myös vahvoja väestön terveyden edistämiseen liittyviä syitä. EU-oikeudelliset seikat eivät mahdollistane vastaavan kaltaisen rajoittavan sääntelyn ulottamista sellaisenaan alkoholijuomien rajat ylittävään etämyyntiin. Ehdotettu vähittäismyyntin luvanvaraisuus ja sääntelyyn liitetyt alkoholijuomien alkoholiprosenttia koskevat rajoitukset kohdistuvat yhtäläisesti kaikkiin vähittäismyyntiä harjoittaviin toimijoihin. Mielestäni tällaista pitkään noudatettuun ja lailla vahvistettuun käytäntöön perustuvaa sääntelyä ei voida pitää sääntelyn kohteena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuttomana eikä myöskään mielivaltaisena huolimatta siitä, etteivät alkoholin vähittäismyyntiin kohdistuvat rajoitukset samalla tavoin kohdistu alkoholijuomien rajat ylittävään etämyyntiin.

Kun otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan vakiintunut käytäntö, jonka mukaan yhdenvertaisuusperiaatteesta ei voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan, katson, että ehdotettu sääntely kuuluu tältä osin lainsäätäjän harkintamarginaaliin. Edellä olevin perustein katson, että hallituksen lakiehdotus voidaan perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyn estämättä käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä.